

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Inside Ukraine

**5 листопада 2014 року
№36**

Зміст

Державні рішення	1
«Контрабандні» вибори на окупованій території	1
Зміна виборчої системи — одне з перших завдань коаліції	3
Економічна ситуація	4
НБУ повертається до вільного курсоутворення	4
Державний борг продовжує зростати	5
Потрійна енергетична залежність України	6
Політична конкуренція	8
Створення коаліції затягується	8
«Воля» б'є по «Самопомочі»	9
Три парламентських партії можуть зайняти опозиційну нішу	10

Державні рішення

Вибори в «сепаратистських республіках» є спробою легітимізувати керівників бойовиків і перетворити цю частину України на квазідержавне утворення. Підтримка цих виборів Москвою свідчить про те, що Кремль пройшов точку неповернення у політиці щодо України і навіть загроза посилення санкцій Заходом в умовах економічної кризи в самій Росії не є для неї аргументом при прийнятті рішень. Росія поступово бере під повний контроль розрізнені групи бойовиків і розбудовує маріонеткову владну вертикаль у ДНР і ЛНР. Повне ігнорування бойовиками мирного плану Петра Порошенка змушує українського

Президента відкликати свої ініціативи щодо особливого порядку самоврядування на Донбасі та визначити жорсткіші умови економічного співіснування з «сепаратистським регіоном».

Тим часом, вже два тижні не може завершитися підрахунок голосів на деяких дільницях. Оскільки проблеми неодноразово виникали саме у мажоритарних округах, це ще раз свідчить про необхідність запровадження пропорційної системи з відкритими списками. Партії, які обговорюють свою участь у коаліції, вже визначили це завдання першочерговим у порядку денному парламентської більшості.

«Контрабандні» вибори на окупованій території

Незаконні вибори року у так званих «ДНР» та «ЛНР» були проведені 2 листопада 2014. Організовані Росією, вони не були визнані жодним міжнародним суб'єктом, окрім неї. Під дулами автоматів люди обирали голів і представників до «законодавчих» органів, які назвали радами. В ДНР обрали головою Олександра Захарченка, а в ЛНР — Ігоря Плотницького.

Вибори в цих самопроголошених республіках не відповідали демократичним стандартам: на дільницях були присутні люди з автоматами, які часто вказували літнім людям, як голосувати, а журналістів пускали тільки на окремі дільниці. Та найбільш значним порушенням

Вибори в сепаратистських республіках не відповідали демократичним стандартам

став специфічний спосіб підняття явки населення на цих «виборах». До дня голосування люди були проінформовані, що на усіх дільницях, де вони приписані, вони отримають соціальну картку. Ця картка допоможе безкоштовно отримати медичне обслуговування, знижку на проїзд і продукти тощо. Також на дільниці була завезена велика кількість продуктів харчування, які продавалися за ціною значно нижчою ринкової. Це і спричинило черги на дільницях, які були розтиражовані російськими ЗМІ.

Ще одна маніпуляція на виборах була закладена у маленькій кількості дільниць. У ДНР їх було 364, а в ЛНР 95, і ще три дільниці в пунктах біженців у Росії. Під час виборів до Верховної Ради 2012 року тільки в Донецьку було понад 600 дільниць. На решті території Донеччини, яка зараз контролюється бойовиками, у 2012 році було ще мінімум 700 дільниць.

Мала кількість дільниць і роздача продуктів є маніпулятивною тактикою, аби виправдати сфальсифіковану цифру явки: 70% — в ДНР та 61% — у ЛНР. Доказом штучно завищеної явки є те, що в умовах мирного часу це був типовий для Донбасу рівень, але у зв'язку з бойовими діями принаймні 10-15% населення покинули цю територію. Таким чином, у цих областях фізично нема стільки населення, щоб забезпечити подібну явку.

Вибори в ДНР та ЛНР стали важливою фазою становлення контролю РФ над цими територіями. До цього відбувалося військове захоплення міст і встановлення монопольного контролю над інформаційним полем. Оскільки території самопроголошених ДНР та ЛНР є дуже великими, до цього часу Росія мало контролювала низові процеси. Велика кількість керівників терористичних об'єднань проводили власну політику у різних містах: Ігор Безлер — у Горлівці, Олексій Мозговий — в Алчевську, Павло Дрьомов — у Стаханові.

Щоб виходити на переговори стосовно Донбасу, Росія має контролювати регіон повністю. За останній місяць Росія своїми діями підвищувала рівень організації і контролю над захопленою частиною Донбасу.

Висока явка свідчить про маніпуляції

Росія посилює контроль над розрізненими групами бойовиків

Скажімо, 21 жовтня 2014 року бойові ватажки Луганщини Олексій Мозговий і Микола Козіцин та «губернатор» ЛНР Ігор Плотницький зустрілися, аби об'єднати зусилля та скоординувати дії.

Всі ватажки, які не сприймають подібної політики Росії, були скинуті зі своїх посад. Наприклад, лідер бойовиків Ігор Безлер був вимушений терміново покинути Горлівку, а російські військові з'єднання «зачистили» представників його угруповання. Ігор Безлер не давав себе повністю контролювати і навіть йшов на перемовини з представниками української влади. Про це заявляв колишній губернатор Донецької області Сергій Тарута.

Разом з встановленням контролю та проведенням незаконних виборів, РФ не полишає надій впливати на внутрішню політику в Україні. Хоч РФ і визнала ці вибори, та в заявах її представників ці території і далі звучать як Луганський і Донецький регіони, що говорить про невизнання цих об'єднань державними утвореннями та про подальший намір просувати ідею федералізації України.

Проведення «сепаратистських виборів» зробило позицію президентської адміністрації щодо Донбасу більш жорсткою. Петро Порошенко заявив, що оскільки мінські домовленості були порушені бойовиками, закони щодо Донбасу, прийняті у вересні цього року, мають бути скасовані. 4 листопада 2014 року відбулося засідання РНБО, після якого була зроблена заява Президента про можливі економічні та соціальні наслідки так званих виборів на Донбасі. Вже наступного дня з'явилася офіційна заява прем'єр-міністра Яценюка про те, що Україна припиняє дотувати неконтрольовані території.

Якщо контроль над територіями не буде встановлений, українська влада піде на економічну ізоляцію ЛНР і ДНР. Це призведе до значного погіршення соціально-економічного рівня в регіоні. Адже економіка Донбасу взаємопов'язана з українською і не є самодостатньою у плані забезпечення продовольством. Дефіцит продуктів харчування на контрольованих бойовиками територіях вже призвів до масових протестів проти сепаратистів, зокрема у Макіївці.

Росія не залишає ідеї федералізації України

Українська влада піде на економічну ізоляцію ЛНР і ДНР

Зміна виборчої системи — одне з перших завдань коаліції

Парламентські вибори 2014 року вчергове показали всі мінуси змішаної виборчої системи. Вже тиждень ЦВК не може дорахувати останні 0,1% голосів, оскільки діяльність деяких окружних комісій штучно блокується. Зазвичай затримки у роботі ОВК пов'язані з визначенням результатів мажоритарних кандидатів, а не партій.

Діяльність деяких ОВК штучно блокується

В умовах економічної кризи мажоритарна складова дозволяє потрапити у парламент бізнесменам чи колишнім чиновникам без необхідності робити внесок у партійну казну, а лише організувавши систему прямого чи непрямого підкupu виборців. Крім того, провладні кандидати можуть використовувати адміністративний ресурс у цілях своєї виборчої кампанії. Недосконалість виборчого законодавства призвела до викривлення результатів голосування та неврахування голосів значної кількості виборців. Наприклад, в одному з округів Донецької області Юхиму Звягільському вистачило 1400 голосів, щоб отримати депутатський мандат.

Мажоритарні округи як ґрунт для виборчих фальсифікацій

Наявність мажоритарників у парламенті також негативно впливає на ефективність роботи у парламенті, оскільки вони часто не пов'язані з партіями та не дотримуються дисципліни навіть у випадку приєднання до більшості. До того ж, вони часто змінюють політичні та-

Мажоритарники впливають на ефективність роботи парламенту

бори, будучи більш прив'язаними до округу, а не до політичного проекту. Водночас мажоритарники завжди були додатковим ресурсом при формуванні більшості провладними партіями.

Всі ці недоліки стали основними факторами, чому громадянське суспільство та навіть самі партії виступали за впровадження пропорційної системи з відкритими списками. При застосуванні цієї системи мінімізуються можливості для фальсифікацій результатів волевиявлення громадян, розвивається партійна система, а сам парламент стає більш репрезентативним.

Однак, політична доцільність знову вийшла на перший план, і відповідні зміни у липні-серпні 2014 року не були ухвалені. Якщо системі не вдалося змінити до виборів, це потрібно зробити відразу після народного волевиявлення. Інакше зміни до виборчого законодавства знову стануть розмінною монетою у політичних торгах і будуть обговорюватися лише перед наступними виборами.

Саме тому представники і «Блоку Петра Порошенка», і «Самопоміччю» наполягають на тому, щоб запровадження пропорційної системи з відкритими списками стало одним з перших рішень, які прийме нова коаліція. Це рішення має на меті довести народу, що коаліція дійсно націлена на зміни в державі.

Таким чином, хоча виборча реформа і не пов'язана з економічними викликами, з якими Україна стикнулася сьогодні, новий виборчий кодекс залишається одним з пріоритетних завдань нової коаліції.

Виборча реформа має стати одним з перших рішень нової коаліції

Економічна ситуація

Після трьох тижнів фіксованого валютного курсу НБУ вирішив знову повернутися до вільного курсоутворення шляхом проведення односторонніх аукціонів. Запропоновані заходи навряд чи зможуть задовольнити весь попит на валюту, проте сприятимуть зменшенню відкладеного попиту.

Міністерство фінансів прозвітувало про зростання державного та гарантованого державою боргу до 74 млрд. дол. США. Основними причинами є зростання зовнішніх запозичень

та рекапіталізація НАК «Нафтогаз». Разом з тим МВФ прогнозує, що обсяг прямого гарантованого боргу у 2014 році становитиме 67,6% ВВП, а в 2015 — 73,4%.

Україна має потрійну енергетичну залежність від російських енергоносіїв: газ, вугілля та паливо для атомних станцій. Щоб забезпечити енергетичну незалежність України, уряду необхідно диверсифікувати постачання енергоресурсів по всіх напрямках.

НБУ повертається до вільного курсоутворення

Голова НБУ Валерія Гонтарева оголосила про намір відмовитися від фіксації вартості національної валюти. З 5 листопада 2014 року НБУ планує щодня проводити односторонні аукціони з продажу валюти на будь-які цілі. Пізніше регулятор готовий виходити на міжбанк і з двосторонніми котируваннями, при цьому

НБУ відмовиться від фіксації курсу гривні

аукціони для підтримки кас проводитися більше не будуть. Очікується, що обсяг торгів на щоденних торгів складе 5-10 млн. доларів. Згідно з умовами аукціонів, заявка від одного банку не може перевищувати однієї десятої загального обсягу заявок.

Запропоновані аукціони не покликані задовольнити весь попит на валюту, а лише зменшити відкладений попит. Одночасно на рахунках

експортерів збільшиться суми валютної виручки. За словами Валерії Гонтаревої, за останні два місяці Нацбанк продав 1,3 млрд. доларів в умовах фіксованого валютного курсу, який був тимчасово впроваджений три тижні тому. Проте валютні інтервенції не допомогли впоратися з надмірним попитом на валюту: банки й надалі відмовляються від продажу валюти через каси, а обсяг чорного валютного ринку не скоротився. Існує висока ймовірність того, що в результаті повернення до вільного курсу гривня продовжить девальвувати. Найближчий орієнтир — курс, що встановився на «чорному ринку», тобто близько 14 грн./дол.

Орієнтований курс гривні на найближче майбутнє — 14 грн./долар

Також Валерія Гонтарева оголосила найближчі плани НБУ щодо проведенню докапіталізації банків. Зокрема очікується, що фі-

нальна програма докапіталізації найбільших 15 банків буде затверджена протягом наступного тижня. У разі, якщо ця програма не буде виконуватися акціонерами банків, передбачено два варіанти дій регулятора. Для системних банків це означатиме націоналізацію, для дрібних фінустанов — виплати будуть здійснюватися за рахунок Фонду гарантування вкладів.

Державним банкам в обов'язковому порядку буде надано додатковий капітал. Відповідні суми вже зарезервовані. Крім того, програми співробітництва з МВФ і Світовим банком передбачають можливість отримання Україною необхідних сум для підтримки системних банків. Також створені додаткові механізми поповнення Фонду гарантування вкладів. Програма докапіталізації банків передбачає шестимісячний період для внесення коштів.

Державні банки будуть докапіталізовані

Державний борг продовжує зростати

Відповідно до Бюджетного кодексу, загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу ВВП. У разі перевищення цієї граничної величини Кабмін зобов'язаний вжити заходів для приведення такого загального обсягу боргів до норми. Урядом ігнорується дана умова в складній економічній ситуації, а зовнішній борг з кожним місяцем зростає. Проте, саме позики від міжнародних організацій, а зокрема від МВФ, допомагають утримувати економіку, що і є основною причиною бездіяльності державних органів по відношенню до державного боргу.

За інформацією Міністерства фінансів про виконання державного бюджету за січень-вересень 2014 року, державний і гарантований державою борг України становив 962 млрд. грн. або 74 млрд. дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній

Державний і гарантований державою борг за січень-вересень 2014 року складає 74 млрд. дол. США

борг — 540 млрд. грн. (56,18% від загальної суми); державний та гарантований державою внутрішній борг — 422 млрд. грн. (43,82%).

Голова Національного банку України зазначає, що падіння валового внутрішнього продукту (ВВП) України за підсумками січня-вересня 2014 року становило 3,5%. Це означає, що відношення боргу до ВВП, яке перевищило 60%, у вересні зросло. Основними причинами зростання боргу протягом останніх місяців є зростання зовнішніх запозичень, зокрема, від МВФ у розмірі 1,4 млрд. дол. США, від Світового банку — 0,5 млрд. дол. США, від Канадського експортного агентства — 200 млн. кан. дол. (177,39 млн. дол. США), а також внаслідок рекапіталізації НАК «Нафтогаз України».

Зростання зовнішнього боргу створює негативні наслідки для економіки — найбільшою проблемою є обслуговування здійснених зовнішніх позик. В майбутньому це буде призводити до зростання податкового навантаження

Відношення гарантованого державою боргу до ВВП продовжує перевищувати 60%

з метою збільшення надходжень до державного бюджету для обслуговування державного боргу та скорочення державних видатків, зокрема на соціально-економічний розвиток. Вже в 2014 році є проблеми виконання державного бюджету — з урахуванням двох секвестрів недонадходження до державного бюджету України за січень-жовтень 2014 року склали 27,1 млрд. грн. (бюджет виконано на 92,5%).

Недонадходження державного бюджету за січень-жовтень склали 27,1 млрд. грн.

Іншою проблемою є зростання фінансової залежності від міжнародних фінансових організацій і країн-кредиторів. З кожним роком ця проблема буде поглиблюватися — МВФ прогнозує зростання зовнішньої заборгованості України за підсумками 2014 року до 102,2% ВВП і збереження цієї тенденції в 2015 році (106,4% ВВП). Прямий гарантований борг у 2014 році становитиме

Найбільше боргове навантаження буде у 2015 році — 73,4% ВВП

67,6% ВВП, а в 2015 — 73,4% (найвищий показник). Очікується зменшення боргового навантаження до 71,1% ВВП в 2016 році, до 66,6% ВВП — в 2017 році, до 59,3% ВВП — в 2018 році і до 51,5% ВВП — в 2019 році.

Також міжнародне рейтингове агентство Moody's до кінця поточного року прогнозує збільшення державного боргу України до ВВП до 70%, переглянувши попередній прогноз у 66%. Очікується, що економіка України в 2014 році скоротиться на 7-8%, а в 2015 році — ще на 2%. Основне занепокоєння у даного агентства викликає, що коли позначка досягає 60% Росія матиме право вимагати повернення кредиту взятого урядом Азарова достроково.

Вирішення проблеми зростаючого боргу можливе за рахунок перегляду видатків державного бюджету, сприянню експорту товарів та послуг, які збільшать надходження грошової маси в країну, та залученню фінансових ресурсів для проведення реформ та інвестиційного розвитку держави.

Потрійна енергетична залежність України

Виходячи з необхідності забезпечення сталого постачання природного газу в осінньо-зимовий період 2014/15 року та недопущення економічних втрат і ризиків техногенних аварій, підписання тимчасових газових домовленостей з Росією стало нагальним завданням для України. Тим більше, це завдання уряду ускладнювалася ще й тим, що потрібно було вести переговори, домовлятися і платити державі-агресору.

Підписання тимчасових газових домовленостей з Росією стало нагальним завданням для України

Проблема полягає у потрійній енергетичній залежності України від російської сторони. В енергетичному балансі нашої держави за 2013 рік природний газ займав 34,8%, продукти вугільної промисловості — 34,6%, атомна енергетика — 19,2%. По всіх цих напрямках Київ має високий рівень залежності від російських постачальників: атомна енергетика — близь-

ко 95% поставок палива для українських АЕС здійснює російська паливна компанія «ТВЕЛ»; газ — близько 60% газу щороку імпортувалось із Росії; вугільна промисловість — в результаті бойових дій на Сході та окупації територій Донбасу втрачено понад 75% вугільного потенціалу, що змусило український уряд закуповувати вугілля в ПАР та оперативно переводити виробництво теплової енергії на альтернативні джерела та електроенергетику.

Укладені 31 жовтня 2014 року тимчасові російсько-українські газові домовленості певною мірою послабили гостроту енергодефіциту нашої держави. Згідно з додатковими домовленостями, сума заборгованості України за листопад-грудень 2013 року та перший квартал 2014 року розраховується за ціною 268,5 дол. за тис. куб. м та складає 3,1 млрд. дол. Сплата боргу відбудеться в два етапи: перший платіж у 1,45 млрд. дол. українська сторона мусить сплатити у найближчий термін, а другий транш у

1,65 млрд. дол. — до кінця поточного року. Після сплати першого траншу заборгованості та внесення передоплати у розмірі 1,52 млрд. дол. Україна розпочне закачувати російський газ до газосховищ.

Втім, кожна сторона-підписант коментує по своєму «боргову проблему». Зокрема, російські урядовці переконані, що це часткова сплата за боргованості, а другу половину Москва планує отримати після рішення Стокгольмського суду. В той же час, український уряд впевнений, що «боргові дебати» з Росією закінчилися.

Після підписання тимчасового газового «зимового пакету» російський міністр енергетики Александр Новак заявив, що підписаний документ не має юридично зобов'язального характеру, а є політичною декларацією про наміри та домовленості, досягнуті в рамках тристоронніх консультацій. Враховуючи те, що Росія розглядає тимчасові газові домовленості як політичну угоду, можна очікувати відмову Кремля в односторонньому порядку дотримуватись попередніх домовленостей.

Тому українська сторона повинна вжити низку превентивних заходів та збільшити запаси блакитного палива у короткостроковій перспективі, викупуваючи оговорені 4 млрд. куб. м газу вже у найближчі місяці. Не варто виключати, що у зимовий період Москва може зупинити транзит українською територією, посилаючись на технічні причини, звинувачуючи Київ у крадіжках газу або під будь-яким іншим надуманим приводом. У разі ускладнення транзиту газу до Європи одразу ж виникає проблема реверсу європейського газу

Газові домовленості Росія розцінює як тимчасову політичну угоду без юридичних зобов'язань

до України, що суттєво порушить газовий баланс нашої країни на осінньо-зимовий період.

Укладений договір з ПАР на постачання 1 млн. т вугілля до кінця року не покриває потреби України у цьому енергетичному джерелі. Тому офіційний Київ змушений закупити більш ніж 4 млн. т вугілля у Росії. Нині українська сторона заковує південноафриканське вугілля за ціною 91 дол./т, а російське вугілля марки антрацит коштує 80 дол./т. Звичайно у ціновому форматі російське вугілля є більш привабливим, але український уряд повинен критично оцінити Росію як постачальника енергетичного ресурсу. Не виключено, що Кремль може спровокувати черговий конфлікт навколо газового питання та одночасно відмовитись постачати й вугільні продукти. Означені ризики необхідно взяти до уваги і диверсифікувати постачальників вугілля, наприклад, закуповувати цей ресурс у Польщі.

Близько половини електроенергії, що виробляється в Україні, дають атомні станції, але всі вони поки що працюють на російському ядерному паливі. У цьому сенсі укладення контракту з американською компанією Westinghouse варто оцінити як успіх українського уряду. Експлуатація американського палива ТВС- W на українських АЕС буде продовжена до 2020 року. Відповідну зміну було внесено до контракту між «Енергоатомом» і Westinghouse 11 квітня 2014 року, термін дії якого закінчувався у 2015 році. Планується, що у січні 2015 року буде завантажена перша партія доопрацьованого компанії Westinghouse палива — ТВС- WR в третій енергоблок Південно-Української АЕС.

Україні необхідно розширити коло постачальників вугілля

Політична конкуренція

Створення коаліції продемонструвало, що міжусобиці між Президентом і Прем'єром, притаманні українській політиці після Помаранчевої революції, нікуди не зникли. Розпалюванню амбіцій сприяє практично однаковий результат «Народного фронту» та «Блоку Петра Порошенка» за пропорційною складовою. Але обидві партії не мають іншого виходу, як шукати взаєморозуміння і швидко налагоджувати роботу більшості, інакше відсутність реформ в умовах економічної кризи та зовнішньої агресії Росії, осуд суспільства та міжнародної спільноти за бездіяльність поставлять крапку в амбіціях обох політичних проєктів.

«Самопоміч», яка провела у парламент команду громадських активістів і учасників АТО, зіткнулася з першими деструктивними процесами

у своїх рядах. Контроль над партією «Воля», яка йшла в одному списку з «Самопоміччю», встановив Юрій Дерев'янка, який має намір створити власну депутатську групу та голосувати не відповідно до політики фракції, а згідно з рішенням зборів «Волі», які він фактично контролює.

Одним з перших викликів коаліції стане законодавче забезпечення прав опозиції і прийняття закону «Про парламентську опозицію» в цілому. Відповідно до цього документу, опозиція отримує широкі повноваження. Щоб не допустити узурпації ключових посад «Опозиційним блоком», можливим сценарієм є перехід в опозицію «Батьківщини» та Радикальної партії, які підтримуватимуть більшість у питаннях ключових реформ, водночас забезпечуючи конструктивну критику дій уряду.

Створення коаліції затягується

Петро Порошенко планував, що коаліцію вдасться створити протягом десяти днів після виборів, однак високий результат «Народного фронту» вніс корективи у його плани. Крім того, обидві провідні партії мають різні погляди на зміст коаліційної угоди, а остаточне оголошення результатів виборів затягується.

Хоча «Блок Петра Порошенка» стане найбільшою фракцією в парламенті з більш ніж

150 депутатами, без «Народного Фронту» йому буде надзвичайно важко створити коаліцію. Крім того, і суспільство, і міжнародні партнери очікують, що обидві партії знайдуть спільну мову і сформулюють урядову команду, націлену на реформи. «Медовий місяць» цієї команди

Суспільство і міжнародні партнери очікують, що обидві партії знайдуть спільну мову

буде коротким, оскільки в суспільстві і так посилюється незадоволення, що за дев'ять місяців після Майдану не було закладено основи для докорінних змін у державі.

Водночас слабкою стороною фракції «Блоку Петра Порошенка» є те, що до неї ввійдуть багато самовисуванців (понад 30). Фракції з великою часткою самовисуванців є не надто стійкими. «Народний Фронт» тут у кращому стані, адже має досить монолітну структуру.

Найімовірніше, третім учасником коаліції стане «Самопоміч», яка не має у своєму складі жодного колишнього народного депутата і згідна на коаліційну угоду лише за умови відмови від партійних квот і чіткого пояснення майбутніх дій коаліції. Водночас «Народний фронт» і «Блок Петра Порошенка» використовують переговори з Радикальною партією та «Батьківщиною» для посилення своїх позицій у майбутній коаліції.

Першим каменем спотикання у формуванні коаліції став сам формат коаліційної угоди. Арсеній Яценюк протиставив 48-сторінковому президентському варіанту документ довжиною у 2,5 сторінки. У свою чергу Петро Порошенко зауважив, що

Першим каменем спотикання став сам формат коаліційної угоди

чим детальніший документ, тим ефективнішою і стабільнішою буде робота коаліції. Сторони звинувачують один одного у надмірних амбіціях. Та все це робиться в процесі боротьби за вплив на міністерські посади. Прем'єр вже визначений. Ним стане Арсеній Яценюк. Питання лише в складі уряду. Особливу суперечку викликав вплив на силову вертикаль. «Народний Фронт» має свою кандидатуру на керівника МВС, тоді як Петро Порошенко хоче контролювати всі силові структури.

«Воля» б'є по «Самопомочі»

«Самопоміч», яка вважається новою політичною силою, зосередженою на проведенні реформ, зіштовхнулася з першими деструктивними процесами у своїх рядах. До того ж, це сталося ще до оголошення офіційних результатів виборів і в процесі надзвичайно напружених переговорів щодо майбутньої коаліції, ключовим учасником якої може стати «Самопоміч». Група партійців «Волі», які йшли по списку «Самопомочі», заявили про створення власної депутатської групи у парламенті.

«Воля» заявила про створення власної групи в парламенті

2 листопада 2014 року відбулися Національні збори партії «Воля», які визнали співпрацю з «Самопоміччю» незадовільною. На них наголосили про порушення домовленостей та неузгодження спільних кандидатів на мажоритарні округи. На цьому з'їзді було вирішено, що партійці, які пройшли у Верховну Раду за списками «Самопомочі», увійдуть у фракцію, водночас створивши міжфракційне неформальне об'єднання або депутатську групу «Воля» на чолі з Юрієм Дерев'янком, який був ініціатором з'їзду та пройшов по мажоритарному округу. Також на вибори до місцевих рад партія піде окремо від колишнього союзника.

Цей з'їзд викликав великий резонанс у суспільстві, адже на «Самопоміч» покладаються великі надії щодо оновлення політичного процесу. Ця партія намагається примусити інших членів коаліції грати за новими правилами, відійшовши від квотних принципів при розподілі державних посад. Коли «Воля» як частина «Самопомочі» заявляє про поступову відмову від співпраці одразу після виборів, то це викликає великі питання у виборців. Дуже дивує майбутнє створення міжфракційного об'єднання та тон заяв. По суті, це де-юре залишить представників «Волі» у фракції «Самопомочі», а де-факто зробить їх повністю незалежними. Вже з'явилися заяви від Сергія Тарана, який підтримав Юрія Дерев'янка, що голосувати ці депутати будуть не за рішенням фракції, а за рішення власних зборів.

«Самопоміч» примушує коаліцію грати за новими правилами

Також здивувало і те, що з'їзд проходив без Єгора Соболева, який є ідеологом і одним з творців «Волі». Одразу після цих зборів він звинуватив Юрія Дерев'янка у спробі відібрати партію. При цьому останній має для цього всі можливості, адже повністю контролює юридичні аспекти, а також має вплив на більшість партійців.

Такі дії «Волі» можуть бути цілеспрямованою кампанією проти «Самопомочі». Єгор Соколов заперечує будь-які закиди щодо недоброчесності «Самопомочі» та зазначає, що Юрій Дерев'янка має цілком контроль над партією «Воля», а дискредитацію партії-союзника.

Цілеспрямована кампанія проти «Самопомочі»

Приклад «Волі» ще раз показує слабкі сторони блоків. Партії можуть скільки завгодно розповідати про спільність поглядів, але все одно вони залишаються окремими утвореннями в межах блоків і можуть деструктивно впливати на позиції подібних політичних проектів. Той факт, що ці процеси розпочалися відразу після виборів, робить приклад «Волі» ще більш наглядним.

Три парламентських партії можуть зайняти опозиційну нішу

У результаті парламентських виборів низка політичних партій претендує на статус опозиційних. Це Радикальна партія Олега Ляшка, «Батьківщина» та «Опозиційний блок». До них можна ще додати депутатську групу ВО «Свобода». Кожен з цих політичних суб'єктів буде намагатися отримати якомога більшу кількість посад та підконтрольних парламентських комітетів.

Низка політичних партій претендує на статус опозиційних

Якщо поглянути на карту потенційних опозиційних сил, не виключено, що в парламенті може одночасно функціонувати дві опозиції.

Перша — ситуативна з числа Радикальної партії та «Батьківщини». Ці суб'єкти можуть підтримувати коаліцію в плані реалізації реформ та інших першочергових законодавчих ініціатив, але критикувати більшість по деяких ключових питаннях.

Друга — вихідці із Партії регіонів і представники бізнес-середовища, які об'єдналися під брендом «Опозиційний блок». Ця політична сила представляє виборців Півдня та Сходу України та будує всю свою діяльність на критиці дій нинішньої влади. Ця партія розраховує почекати, поки уряд набере значну кількість негативу і зросте суспільне незадоволення відсутністю реформ. Саме таку позицію зайняла Партія регіонів у 2005 році, що дозволило їй на довго повернутися в українську політику і перемогти на президентських виборах 2010 року.

Важливим є той факт, що законодавчий статус парламентської опозиції залишається неви-

рішеним. Ще 19 березня 2014 року у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про парламентську опозицію», який гарантував депутатській меншості реальні важелі впливу на правлячу більшість. Згідно з цим законопроектом, парламентська опозиція має право вносити кандидатури членів Рахункової палати, одного члена Вищої ради юстиції та чотирьох членів Ради НБУ. Також меншості гарантується посада першого віце-спікера та голів важливих комітетів: регламентного, бюджетного, аграрного, правової політики, соціальної політики, законодавчого забезпечення, правоохоронної діяльності, охорони здоров'я.

Законопроект, поданий «регіоналами» та підтриманий «Батьківщиною», пройшов тільки перше читання. Зараз про нього всі забули, а в президентському варіанті коаліційної угоди пропонується набагато менші повноваження опозиції: посада віце-спікера та кількох голів парламентських комітетів.

Можливим сценарієм є те, що законопроект «Про парламентську опозицію», за який голосували в квітні 2014 року, буде схвалений у цілому, але портфелі, які, згідно з цим законопроектом, відходять опозиції, будуть розподілені між трьома партіями: «Батьківщиною», Радикальною партією і «Опозиційним блоком». Це не дозволить «Опозиційному блоку» паразитувати на темі опозиційності і зробить роботу парламенту більш ефективною.

Портфелі опозиції можуть ділитися на трьох

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їх впливу та послідовності. Окрема увага приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

*@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД*

Автор ідеї: Віра Нанівська

Відповідальний за проект: Ярослав Ковальчук

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» — Ярослав Ковальчук

«Економічна ситуація» — Василь Поворозник

«Політична конкуренція» — Ярослав Ковальчук

Колектив експертів МЦПД:

Віра Нанівська, Ярослав Ковальчук, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Анатолій Октисюк, Олена Захарова, Володимир Притула, Василь Філіпчук, Валентин Красноп'ятов.